

монетарної політики центрального банку, включаючи рефінансування, обов'язкові резерви та зміну облікової ставки. А гнучкість у процесі встановлення цільових орієнтирів грошово-кредитного регулювання має передбачати активний вплив НБУ на динаміку курсоутворення як важливий фактор макроекономічної стабільності, принаймні на період подолання наслідків світової фінансової кризи. Перспективами подальших розвідок у даному напрямку можуть бути питання пов'язані із з'ясуванням тих напрямів оптимізації монетарного регулювання економіки, які б сприяли передусім стабілізації роботи банківської системи країни та відновленню довіри до національної валюти.

Література

1. *Моисеев С. Р.* Денежно-кредитная политика: теория и практика: Учеб. пособие. — М.: Экономистъ, 2005. — 652 с.
2. *Бурлачков В.* Особливості сучасних економічних процесів і грошово-кредитна політика // Економіка України. — 2010. — № 4. — С. 16—21.
3. *Дзюблюк О.* Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках // Вісник Національного банку України. — 2009. — № 1. — С. 20—32.
4. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В. С. Стельмаха. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. — 404 с.

Стаття надійшла до редакції 7.02.2011 р.

УДК 336.71

М. І. Зубок, канд. воен. наук, проф.,
професор кафедри менеджменту банківської діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОХОРОНА БАНКІВ У СИСТЕМІ ЇХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ. У статті обґрунтовується актуальність охорони банків як елементу їх системи економічної безпеки, вказується роль і місце охорони у вказаній системі. Автор розкриває напрями забезпечення охорони банків, надаючи особливе значення технічній укріпленості банківських установ, застосуванню технічних засобів і фізичних сил охорони в забезпеченні захисту матеріальних об'єктів і засобів банків.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: охорона, охоронна діяльність, банк, технічна укріпленість установ банків, технічна охорона, фізична охорона.

АННОТАЦИЯ. В статье обосновывается актуальность охраны банков как элемента их системы экономической безопасности, указывается роль и место охраны в отмеченной системе. Автор раскрывает направления обеспечения охраны банков, придавая особое значение технической укреплённости банковских учреждений, применению технических средств и физических сил охраны в обеспечении защиты материальных объектов и средств банков.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: охрана, охранная деятельность, банк, техническая укреплённость банковских учреждений, техническая охрана, физическая охрана.

ABSTRACT. In the article actuality of guard of banks is grounded as an element of their system of economic security, a role and place of guard are specified in the noted system. An author exposes directions of providing of guard of banks, strongly emphasizing technical equipped of bank institutions, to application of hardware's and physical forces of guard in providing of defense of material objects and facilities of banks.

KEY WORDS: protection, security activities, the bank, the technical strengthening of the banking institutions, technical security, physical security.

Актуальність теми статті обумовлюється поширенням злочинних посягань у період і після економічної кризи на матеріальні об'єкти та кошти банків, а також і необхідність пошуку форм та методів захисту банків та формування в них безпечного режиму їх діяльності.

Акцентуючи увагу на провідній ролі економічної безпеки в системі безпеки банку необхідно вказати, що забезпечення її функціонування здійснюється різноманітними заходами. З великого переліку цих заходів виділяються такі, які не є предметом банківської діяльності, але без яких така діяльність однозначно була б неможливою. Звичайно, що мова іде про охорону банків. Останні маючи в структурі своїх активів чисельні матеріальні об'єкти, обладнання, майно, кошти безумовно не можуть залишати їх без належного захисту. Звертаючи увагу на зазначених цінностях слід вказати, що втрата або якимось чином пошкодження їх призведе не тільки до нанесення банку шкоди, а і до суттєвого зниження його економічної безпеки. Тобто, забезпечення захисту таких цінностей є обов'язковою умовою функціонування банків і безумовно має входити до заходів забезпечення їх безпеки. Водночас, указані цінності є складовою виробничого процесу банку, саме при їх наявності формуються банківські продукти, а тому вони виступають однією із економічних характеристик банківської діяльності. Саме з таких підстав захист матеріальних об'єктів, обладнання, майна, коштів є елементом економічної безпеки банків. У той же час у забезпеченні захисту зазначених ціннос-

тей приймає участь досить великий комплекс різних за походженням заходів. Сюди слід віднести облік, контроль, регулювання, відшкодування, а також заходи охорони. За таких умов, охорону можна розглядати як елемент системи економічної безпеки банку чим і обумовлюється її місце в забезпеченні безпеки банку.

Разом з тим, враховуючи особливості банківської діяльності та процесу банківського виробництва можна говорити про банк як режимний об'єкт, у якому існує певний (обов'язковий) порядок його функціонування. Забезпечення такого порядку вимагає здійснення відповідних режимних заходів (пропускнуго та внутрішньооб'єктового режиму, режиму операційного дня і т. ін.). Більш того, встановлення відповідного режиму банку забезпечує необхідний ритм його роботи, що в свою чергу, мінімізує можливість різного роду помилок, збоїв у роботі та неефективної діяльності, ціна яких у банківському виробництві може бути досить великою. Крім того, необхідність впорядкованої і ритмічної діяльності банку вимагає формування відповідних режимів практично у всіх сферах його функціонування:

- режиму формування та використання ресурсів банку;
- режиму поведінки персоналу в різних умовах виробничої діяльності;
- режиму захисту інформації банку;
- особливого режиму функціонування банку в умовах дії несприятливих факторів економічної, політичної, соціальної ситуації у країні.

Крім того, система економічної безпеки забезпечує відповідні режими поведінки самого банку на ринку банківських послуг з урахуванням змін на ньому та в країні. Тут, як правило, запроваджуються такі режими, як режим економії, режим активізації, режим виживання і т. д. Важлива роль у формуванні таких режимів поряд з іншими заходами безпеки, відводиться і охороні банків.

Таким чином, охорона банків виконує два види функцій: забезпечує захист цінностей банку та утворює відповідні режими його функціонування — пропускнуний та внутрішньооб'єктовий (рис. 1).

Охорона банків розуміється як комплекс організаційних та спеціальних заходів, направлених на обмеження доступу до банку, захист його території, приміщень і об'єктів від протиправних посягань. Реалізація заходів охорони забезпечує досягнення банком визначеного ступеня його економічної безпеки.

Метою охорони є виключення можливості несанкціонованого проникнення на територію банку та викрадення (знищення, по-

шкодження) коштів, матеріальних цінностей чи заподіяння шкоди персоналу, створення умов для безпечної планової роботи підрозділів банку.

Охорона банків носить комплексний характер і забезпечується як спеціальними заходами, так і відповідним обладнанням споруд банківських установ.

У зв'язку з цим важливою умовою ефективної охорони банків є відповідність банківських споруд і приміщень вимогам і нормам інженерного та охоронного обладнання, їх технічної укріпленості.

Рис. 1. Місце охоронної діяльності в системі економічної безпеки банку

При будівництві, реконструкції або ремонті банківських споруд обов'язково враховується досвід забезпечення безпеки діяльності банків, стан криміногенної ситуації в регіоні й країні в цілому, вимоги нормативних документів Національного банку, Міністерства внутрішніх справ України, а також будівельних норм щодо технічного стану приміщень установ банків. Крім ви-

конання власне інженерних технологій будівництва, що забезпечують безпеку існування самої споруди, обов'язковим є виконання певних норм щодо технічної укріпленості приміщень і споруд, обладнання їх спеціальними охоронними засобами.

Національний банк України прямо зобов'язує керівників банків забезпечити відповідність банківських приміщень вимогам, що визначені в нормативно-правових актах України та Державних будівельних нормах України (ДБН В. 2.2—9—99.), а також їх захист засобами інженерно-технічного укріплення, охоронної сигналізації, фізичної охорони.

Характеризуючи охорону банків з цієї точки зору необхідно зауважити, що вона являє собою сукупність заходів технічної укріпленості банківських установ, що мають відповідати встановленим нормам і забезпечувати їх захист від несанкціонованого проникнення, технічної охорони, яка має забезпечити своєчасне виявлення факту несанкціонованого проникнення та фізичної охорони, що забезпечує перетинання злочинних дій зловмисників (рис. 2).

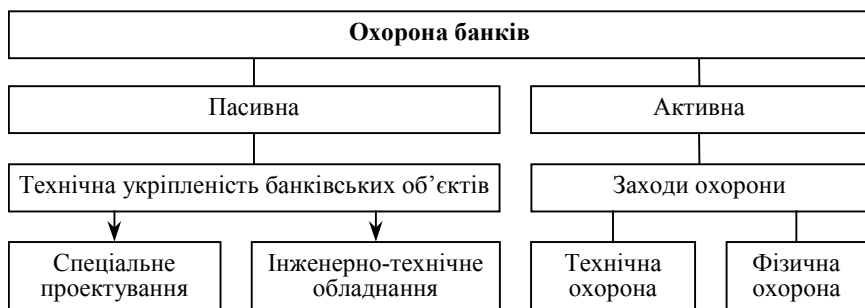

Рис. 2. Структура охорони банків

Основу охорони об'єктів банку складає їх технічна укріпленість, під якою розуміють: спеціальне конструювання, обладнання і оснащення споруд, приміщень та території банківських об'єктів, спрямоване на забезпечення їх захисту від несанкціонованого проникнення і злону. Основні вимоги до технічної укріпленості банківських об'єктів викладені у Положенні про вимоги щодо технічного стану та організації охорони приміщень банків України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.12.2007 р. № 493 з наступними змінами і доповненнями. В узагальненому вигляді вимоги до технічної укріпленості банківських об'єктів, що охороняються можна висловити наступним чином: багаторубіжний захист об'єктів, міц-

ність і стійкість будівель і споруд та їх комунікацій, спеціальне укріплення найбільш уразливих зон, місць і ділянок, наявність робочого, чергового та тривожного освітлення, засобів і мереж зв'язку, аварійного і резервного електроживлення, запасних виходів з об'єкта, спеціальне обладнання місць несення служби силами охорони та ін.

Вибір форм, методів і засобів охорони залежить від таких факторів:

- можливі способи злочинних посягань на банки;
- характеристика технічної укріпленості установ банків;
- наявність уразливих місць у технічній укріпленості установ банку;
- умови місцевості, де розташовані установи банку, конструктивні особливості будівель;
- режим і характер роботи установ банку, розмір грошових і матеріальних цінностей;
- режим охорони установ банку;
- якісно-кількісні характеристики сил охорони;
- технічна оснащеність сил охорони.

Установи банків організовують охорону власною службою охорони або залучають до охорони на договірних засадах спеціальні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України чи юридичні особи, яким надано право на здійснення охоронної діяльності (надання охоронних послуг) згідно з чинним законодавством України. Вибір сил охорони покладається на керівника установи банку.

У відповідності до використання сил та засобів охорони остання поділяється на фізичну та технічну. В свою чергу, фізична охорона здійснюється силами фізичних осіб шляхом встановлення стаціонарних постів, виділення груп для супроводження вантажів та цінностей, патрульних груп, груп охорони посадових осіб банку.

Технічна ж охорона забезпечується встановленням у визначених місцях технічних засобів охорони (ТЗО), які поділяються на засоби затримки, засоби охоронної та засоби пожежної сигналізації, засоби спостереження за територією і приміщеннями установи банку, обладнання для реєстрації вносу (виносу) заборонених матеріалів і виробів та інші засоби.

За рішенням керівника установи банку у залежності від обсягів готівки та інших цінностей, строків їх зберігання, місця розташування установи банку, облаштування касового вузла, інших умов може обиратись один із наступних видів охорони:

- цілодобова фізична охорона із підключенням відповідних

технічних засобів охорони для спостереження сил охорони;

- у робочий час фізична охорона із підключенням відповідних технічних засобів охорони для спостереження сил охорони, у неробочий час охорона тільки за допомогою відповідних технічних засобів охорони, що підключені для спостереження сил охорони;

- цілодобова охорона тільки за допомогою відповідних технічних засобів охорони, що підключаються для спостереження сил охорони.

Обраний вид охорони є обов'язковим на час перебування обсягів готівки і цінностей у банку. Потреба у використанні відповідного виду охорони при відсутності обсягів готівки та цінностей визначається керівником установ банку. При збільшенні готівки та цінностей в установі банку її керівник має своєчасно вжити заходів щодо посилення охорони, технічної укріплення приміщень установи, інших заходів для забезпечення надійного їх збереження. Відомості про охорону банку є банківською таємницею і не підлягають розголошенню.

Таким чином, охорона банків є невід'ємною складовою їх діяльності спрямованої на захист матеріальних об'єктів та коштів чим забезпечує вплив на рівень економічної безпеки банків.

Література

1. Положення про вимоги щодо технічного стану та організації охорони приміщень банків України // Постанова Національного банку України від 29.12.2007 р. № 493 зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.kiev.ua.

2. Інструкція з організації охорони установ банків Державною службою охорони при Міністерстві внутрішніх справ України // Наказ МВС України від 23.08.2005 р. № 700 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.kiev.ua.

3. *Курило В. І.* Правові засади охоронної діяльності : навч. посіб. / Курило В. І. — К.: Кондор, 2005. — 182 с.

4. *Зубок М. І.* Охорона та охоронна діяльність : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Зубок М. І. — К.: КНТЕУ, 2006. — 172 с.

5. *Павлов А. В.* Основы организации безопасности банков : учеб. пособие / Павлов А. В. — М.: Академия, 2010. — 128 с.

6. *Захаров О. Ю.* Обеспечение комплексной безопасности предпринимательской деятельности / Захаров О. Ю. — М.: АСТ «Астрель», 2008. — 320 с.

7. *Ярочкин В. И.* Безопасность банковских систем / Ярочкин В. И. — М.: Ось-89, 2004. — 416 с.

Стаття надійшла до редакції: 22.12. 2010 р.